

ДО: УСТАВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ул. „Кеј Димитар Влахов“ бр. 19 – 1000 Скопје
тел.-факс: 02/3119-355 | www.ustavensud.mk | mail@ustavensud.mk

**ПО Д Н О С И Т Е Л: Политичка партија ЛЕВИЦА – во својство на ОПОЗИЦИСКА
ПАРЛАМЕНТАРНА ПАРТИЈА**

бул. „Јане Сандански“ бр. 113-А/4 – о. Аеродром, 1000 Скопје
ЕМБС: 7108192 | ЕДБ: 4044016512070
Трансакциска с-ка: 300000004515386 – Комерцијална банка
www.levica.mk | contact@levica.mk | тел. 075/375-729

И Н И Ц И Ј А Т И В А

ПРЕТСТАВКА ЗА ПОВЕДУВАЊЕ ПОСТАПКА

ЗА ОЦЕНУВАЊЕ НА УСТАВНОСТА И ЗАКОНИТОСТА НА ПОДЗАКОНСКИ ПРАВЕН АКТ

I

Целта на оваа иницијатива за конституциона, јудициелна, нормативна, репресивна и апостериорна контрола *in abstracto*, е поведување постапка за оценување на уставноста и законитоста на **Упатство за измена и дополнување на Упатството за радиодифузерите за претседателските и за парламентарните избори 2024¹** – како подзаконски општ правен акт, донесено од страна на **Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги** на 15 април 2024 година (во понатамошниот текст: „Упатство“) – делумно, и тоа во точка 1 од Упатството, која гласи:

„Во Упатството, точка 12, се менува и гласи:

„7. Вкупно деветте минути и триесет секунди (00:09:30) на реален час емитувана програма за платено политичко рекламирање за Парламентарните избори, подносителите на листи ќе ги користат во согласност со распределбата на времето утврдена во член 75-ѓ став 1 од Изборниот законик, и тоа:

- Во максимум 4-те минути наменети за двете најголеми политички партии од позицијата, кои на последните парламентарни избори освоиле најмногу гласови, ќе се емитира платеното политичко рекламирање на подносителите на листи – **КОАЛИЦИЈА ЗА ЕВРОПСКА ИДНИНА** и **КОАЛИЦИЈА ЕВРОПСКИ ФРОНТ**.
- Во максимум 4-те минути наменети за двете најголеми политички партии во опозиција, кои на последните парламентарни избори освоиле најмногу гласови, ќе

¹ Јавно објавено на веб-страницата на АВМУ на следниов линк: avmu.mk/wp-content/uploads/2024/04/Упатство-за-измена-на-Упатството-за-ИЗБОРИ-2024.pdf.

се емитира платеното политичко рекламирање на подносителите на листи - КОАЛИЦИЈА „ТВОЈА МАКЕДОНИЈА“ ВМРО-ДПМНЕ и КОАЛИЦИЈА ВЛЕН.

- Во максимум 1-та минута наменета за политичките партии во Собранието кои на последните избори за пратеници не освоиле доволно пратеници да формираат пратеничка група ќе се емитира платеното политичко рекламирање на подносителите на листи - ПАРТИЈА ЛЕВИЦА и КОАЛИЦИЈА ХРАБРО ЗА МАКЕДОНИЈА.
- Во преостанатите 30 секунди наменети за политичките партии кои не се застапени во Собранието или кандидати ќе се емитира платеното политичко рекламирање на подносителите на листи:
 - ✓ ДВИЖЕЊЕ ЗНАМ - ЗА НАША МАКЕДОНИЈА;
 - ✓ Политичка партија АВАЈА;
 - ✓ ПАРТИЈА ЕВРОПСКО ГРАЃАНСКО ДВИЖЕЊЕ;
 - ✓ ЕДИНСТВЕНА МАКЕДОНИЈА;
 - ✓ ПАРТИЈА МАКЕДОНСКА ЕРА ТРЕТА/МАКЕДОНСКИ НЕЗАВИСНИ ЛИСТИ – СУВЕРЕНИСТИ;
 - ✓ ПАРТИЈА ДЕМОКРАТИ;
 - ✓ ПОЛИТИЧКА ПАРТИЈА ДЕСНА;
 - ✓ ПОЛИТИЧКА ПАРТИЈА НОВА АЛТЕРНАТИВА СКОПЈЕ;
 - ✓ ПАРТИЈА РОДИНА МАКЕДОНИЈА;
 - ✓ РАБОТНИЧКА ПАРТИЈА; и
 - ✓ ТВОЈА ПАРТИЈА. ""

II

Оваа иницијатива за оцена на уставноста и законитоста на горенаведените оспорени одредби ја поднесуваме, согласно член 24, став 1; чл. 108; чл. 110, ст. 1, ал. 1 и чл. 112, ст. 1 од *Уставот на Република С. Македонија* (1991); како и чл. 12 од *Деловникот на Уставниот суд на РМ* (1992).

III

Во склоп на оваа Иницијатива, поради итноста и сериозноста на ова правно прашање, паралелно и симултано истакнуваме и посебно **Барање за изрекување времена мерка** (по чл. 27 од *Деловникот*) – поради тоа што со спроведувањето во пракса на оспорените точки 1 и 3 од Упатството, може да настанат тешко отстранливи и штетни последици по демократијата, изборниот процес и политичкиот плурализам како темелни вредност на уставниот поредок на Републиката! Поради ова, неодложно бараме и инсистираме – во текот на траењето на постапката, а до донесувањето конечна одлука по предметов, во рок не подолг од три работни дена – Судот да донесе

привремено решение за запирање на извршувањето на акти или дејствија преземени врз основа на оспорениов подзаконски правен акт.

IV

Бараме комплетно **поништување**, т.е. **целосна касација** со ретроактивно дејство (лат. *ex tunc* = „оттогаш“) или **укинување** со дејство *ex nunc* („отсега“ за во иднина) на оспорената точка од побиваниот правен акт – по Ваша проценка и со Ваша **конечна и мериторна одлука** – од причини што, основано, сметаме дека постојат неотстранливи **материјално-правни причини** за ништовноста / рушливоста на оспорените одреби, кои се во директна спротивност со Уставот на РМ и Изборниот законик, а кои детално ќе ги објасниме во образложението подолу.

V

Сметаме дека горенаведените норми од побиваниов акт се спротивни на следниве **уставни одредби**, стипулирани во нормативниот дел на *Уставот на РМ* (1991) – особено во Делот I: *Основни одредби*; во Делот II: *Основни слободи и права на човекот и граѓанинот* – оддел 2 „Економски, социјални и културни права“, оддел 3 „Гаранции на основните слободи и права“ и оддел 4 „Основи на економските односи“:

а) чл. 1, ст. 1 од УРМ:

Република Северна Македонија е суверена, самостојна, демократска и социјална држава.

б) чл. 8, ст. 1, ал. 1, 3 и 5 од УРМ:

Темелни вредности на уставниот поредок на Р. Македонија се:

- т. 1: основните слободи и правата на човекот и граѓанинот признати во меѓународното право и утврдени со Уставот;*
- т. 3: владеењето на правото;*
- т. 5: политичкиот плурализам и слободните непосредни и демократски избори.*

в) чл. 9, ст. 1-2 од УРМ:

(1) Граѓаните на Република Северна Македонија се еднакви во слободите и правата независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба.

(2) Граѓаните пред Уставот и законите се еднакви.

г) чл. 16, ст. 1-3 и 7, од УРМ:

- (1) Се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата.*
- (2) Се гарантира слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање.*

(3) Се гарантира слободниот пристап кон информациите, слободата на примање и пренесување на информации.

(7) Цензурата е забранета.

д) **чл. 22, ст. 1-2 од УРМ:**

(1) Секој граѓанин со наполнети 18 години живот стекнува избирачко право.

(2) Избирачкото право е еднакво, општо и непосредно и се остварува на слободни избори со тајно гласање.

ѓ) **чл. 23, ст. 1 од УРМ:**

Секој граѓанин има право да учествува во вршењето на јавни функции.

е) **чл. 51 од УРМ**

Во Република Македонија законите мораат да бидат во согласност со Уставот, а сите други прописи со Уставот и со закон.

Секој е должен да го почитува Уставот и законите.

Исто така, сметаме дека горенаведениот дел од побиваниот подзаконски акт се спротивни на следниве **законски одредби**, стипулирани во **Изборниот законик** (Сл. весник на РМ бр. 40/2006; 136/2008; 148/2008; 155/2008; 163/2008; 44/2011; 51/2011; 142/2012; 31/2013; 34/2013; 14/2014; 30/2014; 196/2015; 35/2016; 97/2016; 99/2016; 136/2016; 142/2016; 67/2017; 125/2017; 35/2018; 99/2018; 140/2018; 208/2018 и 27/2019 и Сл. Весник на РСМ бр. 98/2019, 42/2020, 74/2021, 215/2021 и 58/2024) – особено во Делот VI. Изборна кампања:

а) **Чл. 70, ст. 2 од ИЗ:**

Учесниците во изборната кампања имаат право на рамноправен пристап и под еднакви услови да ги користат сите видови на политичка пропаганда, известување и други облици на пропаганда чија цел е да се влијае на одлуката на избирачите при гласањето.

б) **Чл. 75, ст. 1 и 2 од ИЗ:**

(1) Радиодифузерите, односно Јавниот радиодифузен сервис, трговските радиодифузни друштва и електронските медиуми (интернет порталите) што одлучиле да го покриваат изборниот процес, се должни тоа да го прават на правичен, на избалансиран и на непристрасен начин во својата вкупна програма. Јавниот радиодифузен сервис и националните радиодифузери се должни тоа да го прават на пристапен и достапен формат и јазик како и на знаковен јазик.

(2) Радиодифузерите, без оглед на јазикот на кој го емитуваат својот програмски сервис, се должни за време на изборната кампања на учесниците во кампањата да им овозможат подеднакви услови за пристап до сите облици на изборно медиумско претставување – вести, посебни информативни програми (интервјуа, дебати, ТВ/радио соочувања, актуелно информативни програми, актуелно информативни програми со документаристички пристап и тематски специјализирани информативни програми), бесплатно политичко претставување и платено политичко рекламирање.

в) Чл. 75-а, ст. 1, т. а) од ИЗ:

(1) Радиодифузерите ќе обезбедат избалансирано покривање на изборниот процес во сите облици на изборно медиумско претставување, а националните радиодифузери ќе обезбедат избалансирано покривање на изборите во сите облици на изборно медиумско претставување на пристапен и достапен јазик и формат, како и на знаковен јазик на следниов начин: б) за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, во согласност со принципот на пропорционалност според бројот на потврдени листи на кандидати за пратеници.

г) Чл. 75-ѓ, ст. 1 од ИЗ:

(1) За време на изборната кампања и во првиот и во вториот круг на гласање, радиодифузерите кои ги покриваат изборите можат да емитуваат вкупно девет минути и триесет секунди дополнително време за рекламирање на реален час емитувана програма исклучиво наменети за платено политичко рекламирање, од кои за двете најголеми политички партии од позицијата кои на последните избори за пратеници во Собранието на Република Македонија освоиле најмногу гласови можат да одвојат најмногу четири минути кои се распределуваат по претходен писмен договор; за двете најголеми политички партии во опозиција кои на последните избори за пратеници во Собранието на Република Македонија освоиле најмногу гласови можат да одвојат најмногу четири минути кои се распределуваат по претходен писмен договор; за политичките партии во Собранието на Република Македонија кои на последните избори за пратеници не освоиле доволно пратеници да формираат пратеничка група можат да одвојат една минута која се распределува по претходен писмен договор и за политичките партии кои не се застапени во Собранието на Република Македонија или кандидати можат да одвојат триесет секунди кои се распределуваат по претходен писмен договор.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

1. ПОДЗАКОНСКИОТ АКТ Е СПРОТИВЕН НА ИЗБОРНИОТ ЗАКОНИК!

Согласно со член 96-в од *Изборниот законик*, Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) е должна да врши **перманентен мониторинг** и да го следи изборното медиумско претставување и програмскиот сервис на радиодифузерите во Република Македонија од денот на распишувањето на изборите до завршувањето на гласањето на денот на одржувањето на изборите! За извршување на таа нејзината надлежност и службена должност АВМУ го издала Упатството, кое има за цел на радиодифузерите да им го појасни начинот на примена на правилата и ограничувањата предвидени во *Изборниот законик* за Претседателските и за Парламентарните избори 2024 година.

Меѓутоа, со **произволно и неточно толкување** на одредбите на Изборниот законик и погрешно утврдена фактичката состојба во однос на позиционирањето на политичките партии во Собранието на РМ, АВМУ има издадено Упатство кое е во спротивност со императивните законски правила (лат. *ius cogens*) за медиумско претставување во текот на изборната кампања.

ОСПОРЕНОТО УПАТСТВО ОТСЛИКУВА И ПОГРЕШНО УТВРДЕНА ФАКТИЧКА СОСТОЈБА VIS-À-VIS ПОЗИЦИОНИРАЊЕТО НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ ВО СОБРАНИЕТО НА РСМ

АВМУ во спорната точка 7 од ова контроверзно и скандалозно Упатство има [не]намерна грешка во вака поставената **распределба на минутажа** во етерот на претседателските кандидати, со што се коси со Изборниот законик и во овој контекст. Имено, го известуваме Уставниот суд дека единствени две партии кои го исполнуваат експлицитниот услов за поделба на 1 (една) минута во етерот за политичките партии во Собранието кои на последните избори за пратеници не освоиле доволно пратеници да формираат пратеничка група се Политичката партија ЛЕВИЦА (со 2 пратеника) и Политичката партија ДПА – Демократска партија на Албанците (со 1 пратеник), коишто на последните предвремени *Парламентарни избори 2020* настапуваа самостојно, како засебни ентитети и правни субјекти, и освоија под пет мандати – колку што, според чл. 33, ст. 2 од Деловникот на Собранието на РМ, треба за основање на пратеничка група!

Па така, **КОАЛИЦИЈАТА ВЛЕН**, кој е составена од членови на партијата Движењето Беса, кое на последните избори имаше заеднички настап и беше во предизборна коалиција со владејачката СДСМ (Коалиција „МОЖЕМЕ“). Воедно, истата е составена од членови и фракции од Алијанса на Албанците, чишто пратеници гласаа за избор на оваа Влада, каде што партијата АА има дури тројца актуелни министри. Оттука, спротивно на законските дефиниции, во оспореното Упатство неосновано се третира како „опозиција“² и истиот дели колач во втората група за ППР;

Уште по нелогично и скандалозно, **КОАЛИЦИЈАТА ХРАБРО ЗА МАКЕДОНИЈА**, на чие пратеничко konto АВМУ веројатно го припишува пратеникот од ГРОМ – Љупчо Пренцов делува во пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ и Коалицијата „Обнова на Македонија“³ (потпишан под реден број 44) своеволно и илегално е шверцувана и класифицирана во третата група за ППР, која е загарантирана за партии кои немаат свои пратенички групи во Собранието на РМ – узурпирајќи го, на тој начин, и онака малото време за медиумско рекламирање на други партии! Аргумент плус е и тоа што на претходните *Локални избори 2021*, партијата ГРОМ беше третирана како „вонпарламентарна партија“ (во четвртиот, а не во третиот пакет => 4 минути + 4 минути + 1 минута + 30 секунди) – па прашање е како може три години подоцна истата таа партија од „вонпарламентарна“ да биде третирана со статус „парламентарна“ – што е нонсенс!?

² „Опозицијата’ ја сочинуваат политичките партии во опозиција кои на последните избори за пратеници во Собранието на Република Македонија освоиле најмногу гласови“ [чл. 2, ст. 1, ал. 10 од ИЗ].

³ „Коалиција’ е здружување врз основа на договор на две или повеќе регистрирани политички партии за заедничко настапување за време на одржување на избори“ [чл. 2, ст. 1, ал. 12 од ИЗ].

Дополнително, а видно и од официјална кореспонденција (писмено *Известување за основање пратеничка група бр. 08-2789/1* од 2.09.2020) од Кабинетот на Претседателот на Собранието на РМ, пратеникот **Љупчо Пренцов** од ГРОМ, во Собранието на РМ, официјално делува во рамки на пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ и Коалицијата „Обнова на Македонија“ – што значи, de iure и de facto, партијата ГРОМ не смеела да влезе во распределба на пакетот кој е законски резервиран за партии без пратенички групи! Припадноста на пратеникот Љупчо Пренцов на Коалицијата „Обнова за Македонија“ се гледа и од персоналното досие на пратеникот на официјалниот веб-сајт на Собранието на РМ (www.sobranie.mk).

Конечно, името на овој пратеник на претстојните Парламентарни избори 2024 и официјално се наоѓа на кандидатската листа на КОАЛИЦИЈА „ТВОЈА МАКЕДОНИЈА“ ВМРО-ДПМНЕ во Изборната единица 1,⁴ а не на кандидатските листи на КОАЛИЦИЈАТА ХРАБРО ЗА МАКЕДОНИЈА (!), што ја потврдува неговата инкорпорација и дејствување во рамките на пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ!!!

Оттука, иако чл. 51, ст. 2 од Уставот изречно предвидува дека „секој е должен да го почитува Уставот и законите“, со оспореното Упатство АВМУ своеволно се дрзнува не само да дерогира, туку и самостојно да креира не само легислатива, туку и имагинарна и измислена фактичка состојба која не соодветствува со реалноста! АВМУ нема никаква можност за интервенција преку подзаконски правен акт, со кој малициозно би се дерогирал или изместил постојниот јавно-правен поредок утврден во позитивното домашно законодавство, и тоа мошне подмолно – на неколку дена пред официјалниот старт на изборната кампања.

2. ОСПОРЕНИОТ ПОДЗАКОНСКИ АКТ Е СПРОТИВЕН НА ТЕМЕЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА УСТАВНИОТ ПОРЕДОК И НА УСТАВОТ НА РМ!

Согласно член 8 од *Уставот на РМ* (1991), темелна вредност на уставниот поредок на РМ е **„политичкиот плурализам и слободните непосредни и демократски избори“**. Основен предуслов за спроведување на демократски избори и обезбедување на политичкиот плурализам е достапноста на политичките партии до медиумите и избалансирано медиумско покривање на сите политички опции и програми. Уставниот суд е чувар на конституционализмот во Републиката, а во сржта на конституционализмот е демократскиот карактер на Републикот утврден во првиот член од Уставот! Во овој контекст, здравото функционирање на демократијата зависи од тоа колку електоратот прави избор врз основа на знаење/информираност, а тоа пак зависи од информациите кои електоратот ги добива од страна на медиумите. Медиумот/радиодифузерот, како институција, ја ужива неприкосновената позицијата на доверлив примарен извор на вести и информации. Затоа, од непроценлива важност за демократијата во Републиката е сите кандидатски листи на Парламентарните

⁴ Јавно објавени во веб-страницата на Државната изборна комисија: <https://candidatelist.sec.mk/CandidateList>.

избори да имаат правичен и законски пристап до медиумите, како најлесен и честопати единствен пристап до избирачите.

Оттука произлегува дека Уставниот суд има обврска да ја чува и обезбеди **демократијата** преку заштита законитоста во распределбата на достапната медиумска минуџа за ППР за секој кандидат на Претседателските и Парламентарните избори. Со донесувањето на ваквото Упатство, а особена на спорната точка 7 во истото, АВМУ го крши Уставот и Изборниот законик, поради што Уставниот суд е должен да интервенира и да ги поништи овие одредби!

3. СО УПАТСТВО НЕ МОЖЕ ДА СЕ СУБРОГИРА, АБРОГИРА ИЛИ ДЕРОГИРА УСТАВ И СОБРАНИСКИ ЗАКОНИК

Во услови кога со законски одредби е предвидена изречна еднаквост помеѓу кандидатите за Претседател на Републиката, со оспорената точка 1 **се надминуваат претходно споменатите уставни и законски граници** кои ја уредуваат оваа сензитивна сфера, поради што оспорениот подзаконски акт не претставува проста операционализација на одредбите од Уставот, како и на законските одредби од Изборниот законик, туку напротив – Упатството ги надминува дадените законски рамки, што е недозволиво. Со Упатството апсолутно се нарушува системот на нормативна хиерархија и се овозможува заобиколување на предвидените уставни и законски норми, па дури и нивно кршење, а со тоа истите се спротивни на член 51 од УРМ. На овој начин, непотребно и длабоко се подрива конзистентноста на уставниот поредок и согласноста на подзаконските акти со законите и со Уставот, како и усогласеноста на нормативните текстови, кои треба да градат непротивречен правен систем во една функционална правна држава (герм. *Rechtsstaat*).

Ваквото Упатство е нејасно, неприменливоа во пракса и создава неконзистентност на правните прописи од ист и различен ранг. Оттука, оваа конструкција на оспорената точка од Упатството, неосновано и дрско го руши концептот на **владеењето на правото** (англ. *Rule of Law*), како темелна вредност на нашиот уставен поредок, а гарантиран во чл. 8 од Уставот. А за да има владеење на правото законските и подзаконските одредби треба да се јасни и разбирливи, прецизни и конзистентни со законот, доследни едни со други, зашто само на тој начин може да се елиминира можниот субјективизам на органот кој го применува правото.

Ова, дотолку повеќе што, од досегашните одлуки и решенија на Уставниот суд на РМ, токму **правната сигурност на граѓаните** на РМ е дел од фундаменталното начело на владеење на правото, односно составен и нераскинлив дел кој е инкорпориран во овој авторитативен јавно-правен стандард (*ius publicum*)! Според едно постоечко начелно правно мислење (лат. *opinio iuris*) на Уставниот суд, токму *владеењето на*

правото подразбира „доследна примена на законските прописи кои треба да се општи, точно одредени и недвосмислено формулирани правила“ – а не непрецизни, диспророрционални, малициозни или преекстензивни привилегирачки одредби со кои се саботира и се девастира правиот поредок во корист на владејачките елити.

Поради сè што е наведено претходно, сметаме дека неуставното и незаконито *Упатство за измена и дополнување на Упатството за радиодифузерите за претседателските и за парламентарните избори 2024* од 15 април 2024 година, а особено неговата неправична точка 7, е инкомпатибилна со нашиот уставен поредок, при што истите одредби треба што побрзо да бидат **касирани** и веќе да не постојат во нашиот правен систем.

* НАПОМЕНА: Врз основа на досегашното лошо искуство при комуникацијата со Вашите служби, како подносител, БАРАМЕ да бидеме брзо, перманентно, навремено и писмено известени за понатамошното постапување, како и за исходот од оваа наша Иницијатива – согласно чл. 13 и чл. 22, ст. 1-2 од Вашиот Деловник за работа (Сл. весник на РМ бр. 70/1992).

*

ПРИЛОЗИ: Во прилог на овој наш поднесок – како материјални докази – Ви ги доставуваме следниве документи:

- (1) ***Упатство за измена и дополнување на Упатството за радиодифузерите за претседателските и за парламентарните избори 2024*** (15.04.2024);
- (2) **официјална кореспонденција** (писмено *Известување за основање пратеничка група бр. 08-2789/1* од 2.09.2020) прибавена од Кабинетот на Претседателот на Собранието на РМ, од која се гледа дека пратеникот Љупчо Пренцов од ГРОМ, во Собранието на РМ, официјално делува во рамки на пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ и Коалицијата „Обнова на Македонија“;
- (3) Принт-скрин од **персоналното досие на пратеникот Љупчо Пренцов** од ГРОМ од официјалниот веб-сајт на Собранието на РМ (www.sobranie.mk) – каде се гледа неговата припадност на Коалицијата „Обнова за Македонија“;
- (4) ***Решение од ДИК бр. 10-1210/2 (11.04.2024)*** за потврдување на **Листа за кандидати за избор на пратеници во Собранието на РМ** + со отворена посебна жиро сметка и ЕДБ на субјектот.

Скопје
17.IV.2024 год.

Подносител:
ПП Левица

(проф. д-р *Димитар Анасиев* –
претседател)